

Відгук

**офіційного опонента , кандидата філософських наук, старшого викладача
Центру гуманітарної освіти НАН України
Маслака Олександра Олександровича на дисертацію Сили Владислава
Григоровича «Соціальна роль громади в умовах трансформації
українського суспільства», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук із спеціальності 09.00.03 – соціальна
філософія та філософія історії**

Глобалізація світового простору ставить перед Україною нагальну потребу якісно нового філософського бачення суспільних перетворень, тому актуальність порушених автором проблем не викликає заперечень, оскільки дає додаткові інструменти у процесі визначення перспектив суспільних змін в країні. Реформа системи місцевого самоврядування, децентралізація державної влади, передача владних повноважень із центру на місця нині стає одним із головних чинників формування нових стратегій загального реформування держави. Трансформація місцевих громад в цих процесах займає одне з визначальних місць. Таким чином, актуальність дисертації зумовлена суспільно-практичними та науково-теоретичними чинниками, зокрема потребою дослідити громаду як соціально-філософський феномен та з'ясувати її роль в трансформаціях українського суспільства.

Дисертаційне дослідження Владислава Григоровича Сили є самостійним і оригінальним дослідженням, де автор намагається знайти адекватні відповіді на важливі виклики, що стоять перед сучасною українською соціальною філософією. Зокрема, в роботі розкрито ряд політичних і соціальних проблем, аналіз яких є визначальним при формуванні уявлення про роль громади у

сучасній Україні та в українській історії.

Варто враховувати також і універсальну, глобальну тенденцію зниження ролі центральних органів державного управління у багатьох країнах світу, яка виявляється в тому, що модерна держава на сучасному етапі розвитку стає малоефективною у питаннях вирішення важливих проблем суспільної життєдіяльності. Наявність великої кількості соціальних проблем, зумовлює пошуки дієвих способів визначення локальних суспільних пріоритетів, узгодження їх з місцевою владою, планування та об'єднання зусиль для їх втілення. Як вірно зазначає автор: «в сучасному соціально-філософському дискурсі сама постановка питання про сутність громади зумовлена переглядом лінійного, механічного соціально-філософського підходу до тлумачення соціального» (с.40). Подібна трансформація усталеного в епоху Модерну розуміння соціального приводить дослідників до розуміння того, що саме в локальній громаді створюються можливості для повноцінної взаємодії громадян з органами влади, реалізуються проекти суспільної дії, спрямовані на вирішення невідкладних соціальних проблем. Отож, дослідження дисертанта є суголосним глобальним проблемам сьогодення.

Мета роботи полягає в тому, щоб провести системний соціально-філософський аналіз специфіки та соціальних функцій громади в умовах трансформації українського суспільства. Вирішення цього завдання – справа надзвичайно непростая й, на наше глибоке переконання, потребує скоріше дослідницької програми для цілого наукового колективу й на досить тривалий період часу. Але вже інвентаризація накопиченого дослідницького матеріалу в розглядуваній нами дисертації, його критичний аналіз і підсумкові узагальнення дають підставу для висновку, що дисертантом здійснено ґрунтовний аналіз осмислення соціальної ролі громади у зарубіжній та вітчизняній соціально-філософській думці.

Розгляд громади як предмету соціально-філософської рефлексії здійснюється в контексті основних теоретичних набутків сучасної філософії в

Україні і за кордоном. Методологічно, автор намагається орієнтуватися на принципи синергетики. В дисертації розкриваються витoki плюралістичного розуміння соціальної реальності, які були пов'язані з усвідомленням суспільної організації як нестабільної, відкритої системи.

Сила В.Г. з'ясовує своєрідність осмислення трансформації українського суспільства в постсучасну добу, доводить, що наявні соціально-філософські концепції намагаються відобразити складний процес організації й самоорганізації людських спільнот у соціальному часі і просторі та по-новому розглядають суспільну трансформацію України в філософсько-історичному контексті. Автором проаналізовано типологію моделей суспільної трансформації (прогресу, розвитку, еволюції, модернізації) й визначено, що досвід перенесення західних концепцій на вітчизняний ґрунт не завжди дає позитивні результати.

Підкреслено важливість культурних детермінант трансформації українського суспільства, формування єдиного світоглядного простору з високим рівнем національної самосвідомості та патріотизму, який сприяв бигуртуванню його громадян. В роботі наголошується на важливості творення нових ідеалів, які б слугували основою ідентичності українства, консолідації його як нації, а саме – громадянства і громадянськості, які передбачають піднесення соціальної свідомості та активності, свободу і соціальну відповідальність.

Поряд із значними позитивними сторонами роботи, про які досі йшлося, робота не позбавлена і деяких недоліків.

По-перше, на наш погляд, глибшим мав би бути соціально—філософський аналіз правових аспектів історії формування та актуального функціонування громадського самоврядування в Україні. Зокрема, варто було б приділити значну увагу аналізу функціонування таких інститутів громадського самоврядування, як копні, магістратські і ратушні суди. Варто було б спробувати зробити аналіз світоглядних підстав формування цих інституцій. Важливу роль у з'ясуванні витоків і можливих перспектив трансформації громадського самоврядування мав би відігравати соціально-філософський аналіз системи або ж елементів

звичаєвого права. Тим більше, що свого часу були написані доволі цікаві дослідження вітчизняних авторів на цю тему. До них варто віднести, насамперед, П.Чубинського, О.Єфименко, О.Кістяківського, О.Левицького.

По-друге, обмаль уваги в дисертаційному дослідженні приділено методам соціального конструювання реальності. Йдеться, зокрема, про невикористані праці таких відомих дослідників, як П. Бергера і Т. Лукмана. Застосування ідей конструювання соціальної реальності не через посередництво теоретичного знання, а на засадах повсякденного досвіду, дозволило б глибше розкрити соціальну роль громади в процесі і подолання: протиріч між глобальним і локальним, між колективним та індивідуальним, між принципами конкуренції та солідарності.

По-третє, неточним є опис джерельної бази роботи. Наприклад, у тексті роботи відсутній аналіз праць М. Павлика, С. Дністрянського, В. Липинського, які згадуються у вступі. В той же час у пункті 2.2. здійснено аналіз творів І. Аксакова, Н. Бердяєва, Н. Трубецького та ін., які автор не згадує, характеризуючи джерельну базу дослідження в п.1.2.

По-четверте, в тексті дисертації більше уваги варто було б приділити проблематиці соціально-філософського осмислення трансформації форм громадської самоорганізації та самоврядування в умовах постіндустріального, інформаційного суспільства.

Разом з тим, перелічені зауваження не знижують в цілому досить високий науковий рівень дослідження, яке, безумовно, в цілому має творчий, пошуковий характер. Усі висловлені дискусійні моменти, що викликали наші зауваження, суттєво не вплинули на результати дослідження. Зміст дисертації достатньою мірою відображений у публікаціях, авторська концепція та результати дослідження апробовані у виступах на низці наукових конференцій

В цілому, дисертація В.Г.Сили носить цілісний, завершений характер, вона позначена достатньою мірою обґрунтованості, достовірності, новизни, що й засвідчує про високу фахову підготовку автора. Її результати можуть

використовуватись як у подальших дослідженнях, так і в процесі викладання соціально-гуманітарних дисциплін.

Дисертація повністю відповідає вимогам ДАК України, а її автор – Сила Владислав Григорович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії.

Офіційний опонент,

кандидат філософських наук,

старший викладач

Центру гуманітарної освіти НАН України

О.О. Маслак